

Souvislosti (kontext)

Ve filosofii je nesmírně důležité stále myslet také na souvislosti, na kontext, přesněji na způsob, jakým je určitá myšlenka, určitý poznatek, určitá znalost bytostně zapojena do širších souvislostí, tedy do „systému“. To vedlo řadu vynikajících myslitelů k přehnanému úsilí o budování systémů. Mylnost resp. pošetilost takového úsilí spočívá v chybném chápání povahy našeho vědění, jako by bylo možno je někdy uspořádat do nějaké definitivní podoby. Vědění nelze totiž zaměňovat za jakýsi úhrn, hromadu znalostí a vědomostí, protože žádný jednotlivý (izolovaný) „poznatek“ nelze prostě položit vedle jiných jednotlivých (izolovaných) poznatků, neboť mezi jednotlivými poznatky jsou významné, byť často na první pohled málo zřejmé souvislosti. Demokritos se těžce mýlil, když šel v duchu „atomizace“ dokonce tak daleko, že (zl. A64 z Alexandra) tvrdil, „že doopravdy není vůbec nic smíšeno, nýbrž domnělá směs je položením tělísek vedle sebe, při čemž zachovává každé z nich vlastní přirozenost, kterou mělo i před smíšením. A zdají se nám smíšena, ježto pro nepatrnost tělísek vedle sebe ležících není náš smysl schopen pozorovati žádné z nich jednotlivě“. „Vztahy“ a „souvislosti“ mezi skutečnostmi jakéhokoli rázu či úrovně nejsou nikdy něčím pouze vnějším, ale vždycky jsou něčím, co se přímo týká oněch skutečností samotných až do jejich „nitra“ (a přes toto jejich nitro je tak nutně více nebo méně ovlivněn a proměněn o jejich „vnějšek“, a ovšem i jejich „aktivita“ obojího druhu, tj. mířící buď navenek anebo „dovnitř“). Whitehead to formuloval tak, že pojetí „nezávislé existence“ označuje za omyl a předsudek.

(Písek, 080928-3.)